

VINNUSÍÐURNAR

SAMBAND
JAN MÜLLER
JAN@SOSIALURIN.FO
TLF 341800

»Vit ala nógv í Føroyum, men mangla deyðavatr.
Tí noyðast vit at menna aliútgerð, sum kann standa
mát við tær avbjóðingar, ið eru her á landi«

Øystein Patursson, Ph.D. lesandi á Fróðskaparsetur Føroya

Hann granskar í alinótum

Í Føroyum er nógvur vindur og fáa staðni í heiminum rekur eins hart. Tað setir stór krøv til aliútgerð, men tann útgerð, ið verður nýtt í dag, er ikki dimensionerað til harðbalnu viðurskiftini, heldur granskari á Fróðskaparsetrinum

ALING

Hilmar Simonsen
hilmarS@setur.fo

Í Kanada er stórir munur á flóð og fjøru, og har rekur nógv staðni hart, men fleiri aliøkir eru vard fyri vindi og stórum aldum. Í Noregi og Skotlandi er streymurin ikki so harður, men eins og í Føroyum kann leika hart á við nógvum vindi.

Her á klettunum er ikki bara nógvur vindur, men eisini harður streymur, og tað setir serliga stór krøv til aliringar og nótir.

Nútiðin setir enn størri krøv til útgerðina, tí eindirnar eru vorðnar munandi størri í dag enn fyrr. Hetta merkir eisini størri aliringar, sum kunnu rúma meiri fisk.

Men Øystein Patursson, granskari á Náttúruvísindadeildini á Fróðskaparsetrinum, heldur, at tann útgerð ið verður nýtt

Øystein Patursson, granskari á Náttúruvísindadeildini, vísir fram útgerð, ið verður nýtt til at gera streymmátingar við.

Mynd: Hilmar Simonsen

FAKTA

Øystein Patursson hevur gjørt royndir við alinótum og streymviðurskiftum í brunninum hjá US Naval Academy í USA. Størsti brunnurin á US Naval Academy er góðar 115 m til longdar, 8 m breiður og 5 m djúpur. Til ber eisini at gera aldur í hesum brunninum. Til samanberingar er brunnurin hjá Vónini í Fuglafirði 38 m langur, 4 m breiður, og 2,5 m djúpur.

í dag er ikki konstruerað til tey harðbalnu viðurskiftini, sum ráða her á landi. Hon tekur nevniliga ikki atlit til, at vit í Føroyum bæði hava harðan streym og harðan vind.

– Hvørki norsk, skotsk ellakanadiskaliútgerðhóskar serliga væl til okkara viðurskifti, og tað kemst av, at vit í størri mun noyðast at taka atlit til harðan streym og vind, sigur Øystein Patursson.

Hart rák og vindur avlagar nótirnar

Øystein Patursson er komin væl áleiðis við sínari Ph.D. verkætlan, sum bæði knýtur hann til Fróðskaparsetrið og universitetið í New Hampshire í USA. Í verkætlanini, sum er figgjað av

Statoil-bólkinum, verður høvuðsdentur lagdur á at menna telduforrit sum kunnu rokna út, hvussu streymur og alda ávirkar aliútgerð, og hvussu alinótir broyta skap og rúmd, tá tað rekur hart ígjøgnum og framvið teimum.

– Ein tummulfingreregla hjá alarum er, at tað ikki skal reka harðari enn tvær likamslongdir um sekundið. Laksur hevur eina likamslongd á 30-50 cm, og tí skal rákið ikki verða meiri enn 60-100 cm um sekundið svarandi til umleið 2 mál. Best fyri nótina er sjálvandi, um tað rekur minni enn hetta, sigur Øystein Patursson.

Men tað rekur munandi harðari í fleiri føroyskum sundum, og um nógvur vindur eisini er, kann hetta

avлага nótirnar so mikið nógv, at fiskurin gerst strongdur og mistrívis.

Alinótir eru ein ógvuliga týðandi partur av útgerðini, sum nýtt verður til aling. Vanliga hongur alinótin undir einari konstruktión, sum flýtur. Men vansin við hesum er, at nótin broytir skap, tá ið streymur rakar hana, og harvið minkar rúmdin í nótini.

Ein máti at minka um hendan vansen er at hava reinar nótir, tí skapbrotyingin er tengd at kraftini, sum virkar á nótina í streymi og sum er tengd at gróðrinum á nótini.

Hinvegin er tað ein fyrimunur við góðum ráki, at fiskur kann ganga í aliringum í sama stað í longri tíð, uttan at trupulleikar av dálking standast av hesum.

Dømi um hetta er Gulin út fyri Argjalandið, har rákið liggur um 1,5 mál.

Rættar konstruktiónir til nútímans krøv

Øysein Patursson vísir á, at tað ber til at tillaga konstruktiónirnar, so at aliringar og nótir verða hildnar upp á pláss, sjálvt um harður streymur og vindur er.

Fyri at byrgja upp fyri trupulleikum sum ILA er eisini av stórum týðningi, at konstruktiónirnar eru nógv haldbarar til harðbalnu viðurskiftini í Føroyum.

– Tað er ikki óvanligt, at tvørmátið á einum aliringi í dag er 30-40 metrar, meðan tað fyri nøkrum árum síðani var 15-20 metrar. Hetta setir størri krøv til kon-

struktiónir og styrki, greiðir Øystein frá.

Sum liður í síni granskningarverkætlan hevur hann gjørt royndir í brunninum hjá Vónini í Fuglafirði og brunninum hjá US Naval Academy í USA av, hvussu streymur ávirkar skapið á nótum.

– Tá ódnarveður er ber illa til at vera úti hjá aliringunum og eygleiða, hvat gongur fyri seg, tí gera vit tilíkar royndir í brunninum uppi á landi.

– Vit ala nógv í Føroyum, men mangla deyðavatr, sum tey til dømis hava í Noregi. Tí noyðast vit at menna aliútgerð, sum kann standa mát við tær avbjóðingar, ið eru her á landi, sigur Øystein Patursson at enda.